

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 23 mars 1897, kl. 11 f. m.

Sammanatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande af förslag till ändring i kongl. förordningen angående försäljning af bränvin m. m. i syfte att erhålla strängare straffbestämmelser vid återfall i förseelse mot förordningen.

§§ 38 och 46 i kongl. förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895 lyda sålunda:

»§ 38.

1. Den, som genom minuthandel eller utskänkning föryttrar bränvin, utan att i stadgad ordning hafva dertill förvärfvat rättighet, eller som, på sätt i § 2 sägs, mellan flere köpare fördelar bränvin, eller, mot föreskriften i § 4 mom. 1, tillhandagår med anskaffande af bränvin, böte första gången från och med 30 till och med 60 kronor, andra gången från 60 till och med 120 kronor och tredje gången från 120 till och med 240 kronor. Den, som fjerde gången eller oftare med sådan förbrytelse beträdes, dömes till fängelse från och med två månader till och med ett år.

2. Dessutom vare det i försäljningsrummet befintliga bränvin till och med 150 liter tillika med kärl, som för dess afhemtning tjeuliga äro, underkastade beslag och förbrutna.

3. Förbrytaren varde derjemte dömd att, då oloflig minuthandel eller utskänkning egt rum, utgifva försäljningsafgift för det litertal, som, efter hvad utredas kan, blifvit olofligen förytttrad, dock ej under det belopp, som svarar mot en fjerdedel af hvad, enligt de i § 17 stadgade grunder, för år minst utgå bör; skolande, der den, som idkar minuthandel, gör sig skyldig till oloflig utskänkning, den här stadgade påföljd ådömas, oberoende af den försäljningsafgift, som erlägges för minuthandeln.

4. Har förbrytelse, hvarom i denna § sägs, skett å sön- eller helgdag, ökas straffet med böter från 15 till och med 30 kronor.

§ 46.

Den, som under tid, då han för förbrytelse mot förordningen är under tilltal stäld, samma förbrytelse fortsätter, skall, när han härtill lagligen förvunnen varder, för hvarje gång stämning därför utfärdats och delgifvits, fällas till de böter eller det fängelsestraff, som för sådan förbrytelse stadgade äro; dock må fängelsestraffet icke öfverstiga ett år.»

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad och derifrån till sammansatta bevillnings- och lagutskottet öfverlemnad motion anför herr *G. A. E. Kronlund* följande:

»Bland nykterhetsvänliga kretsar framhålles ofta och med skärpa, hurusom den nu gällande lagstiftning, som afser att förebygga oloflig försäljning af spritdrycker, företer åtskilliga brister, som ofta göra det åsyftade ändamålet illusoriskt.

Bland dessa vill jag särskildt framhålla dels de i kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895 förekommande straffbestämmelser för återfall i de förseelser, hvarom i förordningen är fråga, och dels frånvaron af särskilda stadganden om straffskärpning vid fortsatta förbrytelser.

Enligt åberopade förordning drabbas andra resan dylik förseelse af böter från 60 till och med 120 kronor, tredje resan från 120 till och med 240 kronor och först fjerde resan af fängelse.

Erfarenheten torde nog hafva visat, hurusom nykterhetsrörelsens värsta fiender äro lönkrögarne.

Den jemförelsevis stora och lätt förvärfvade vinst de skörda af sin olofliga handtering utgör för dem en stark lockelse att, ehuru lagförda därför, återupptaga sin handtering. Dess utöfvande stärfjas ingalunda, såsom önskligt vore, genom de i förordningen i fråga förekommande

straffbestämmelser. Så länge som förseelsen kan försonas genom böter, innebär straffet för lönkrögaren icke något afskräckande, enär lönkrögaren med hänsyn till den rikliga vinsten af handteringen vanligen icke har någon svårighet att erlægga böterna. Först då frihetens förlust följer på förseelsen, torde straffet verka såsom ett korrektiv och hämmande på rörelsens fortsatta utöfning.

Fängelsestraff ådömes, såsom ofvan nämnts, först vid fjerde resan. Vid tillämpningen af de allmänna principerna om återfall i brott måste således en lönkrögare hafva lagförts, bötfälts och erlagt böterna eller undergått förvandlingsstraff för tre särskilda förseelser, hvarje förseelse föröfvad efter undergången bestraffning för den föregående förseelsen, innan fjerde resans straff kan tillämpas. En person, som lagförts för första resan oloflig bränvinsförsäljning, kan sålunda under handläggningen af detta mål föröfva huru många sådana förseelser som helst utan att dessförinnan kunna därför fällas till annat än ansvar för första resan. För ett krögerimåls afgörande torde väl oftast vid underrätterna på landet, der ännu såsom å de flesta ställen i Norrland blott tvenne tings-sammanträden årligen hållas, 2 å $2\frac{1}{2}$ år åtgå. Således för behandling af tredje resans förseelse 6 å $7\frac{1}{2}$ år. Inom en sådan tidrymd och ofta ännu längre lemnas således lönkrögaren fritt spelrum att utan annan påföljd än litet böter utöfva sin för befolkningen i moraliskt och ekonomiskt afseende förderbringande verksamhet.

Att en ändring i gällande lagstiftning i detta afseende är af nöden påkallad torde, med auledning af hvad jag anført, vara tydligt, och denna ändring torde böra resultera i skärptare straffbestämmelser för återfall uti ifrågavarande förseelser samt särskilda stadganden utöfver de i 46 § uti ifrågavarande förordning omförmälda, åsyftande ökadt straffmått vid fortsatta förseelser utöfver de för hvarje särskild resa bestämda.»

På grund häraf föreslår motionären:

»att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета förslag till ändring i kongl. förordningen angående försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895 derhän, att *dets* strängare straffbestämmelser meddelades i fråga om återfall i förseelser mot förordningen, med urbota bestraffning om möjligt redan vid andra resan dylik förseelse, och *dets* att enahanda strafförhöjning, som för återfall är stadgad, må, der omständigheterna dertill föranleda, kunna tillämpas jemväl å fortsatta förseelser mot förordningen.»

Då till utskottets kännedom kommit, att länsstyrelsen i Jemtlands

län under nästlidet år till Kongl. Maj:t aflåtit en skrifvelse, innefattande underdånig framställning i samma syfte som ifrågavarande motion, samt att yttranden i anledning af denna framställning, hvilken ännu är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, infordrats från samtliga öfriga länsstyrelser äfvensom från öfverståhållarembetet, har utskottet låtit sig angeläget vara att taga del af berörda framställning och de yttranden, som blifvit deröfver afgifna; och har utskottet i en vid detta betänkande fogad bilaga, till hvilken utskottet tillåter sig hänvisa, upptagit nämnda framställning i dess helhet jemte ett af utskottet upprättadt sammandrag af de deröfver från öfverståhållarembetet och alla rikets länsstyrelser, med undantag endast för Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län, inkomna yttranden.

Ofvanberörda kongl. förordning angående villkoren för försäljning af bränvin m. m. skiljer med afseende på de i förordningen stadgade straffbestämmelser emellan å ena sidan förseelser mot förordningen, begångna af person, som i stadgad ordning erhållit rättighet till handel med spirituösa drycker, och å andra sidan förseelser af den, hvilken icke förvärfvat sådan rättighet. I fråga om den senare kategorien äro stadgandena i ofvan intagna §§ 38 och 46 tillämpliga. Men äfven inom denna kategori torde, utan att dock författningen dertill gifver anledning, med hänsyn till straffbarheten kunna särskiljas två väsentligt olika slag af förseelser, nemligen olofflig bränvinsförsäljning, drifven såsom näringsfång, eller hvad man vanligen plägar benämna lönkrögeri, samt icke yrkesmessig sådan försäljning.

Utskottet har ansett det vara af så mycket större vigt att framhålla dessa olika arter af förseelser mot ifrågavarande förordning, som olikheten dem emellan icke synes hafva blifvit vid motionens affattande fullt beaktad. Af ordalydelsen uti det af motionären framställda yrkande synes nemligen framgå, att med motionen skulle åsyftas skärpta straff i fråga om hvarje slag af förseelser mot förordningen, under det att den af motionären till stöd för detta yrkande anförda motivering otvetydigt gifver vid handen, att han afsett att träffa endast den mera yrkesmessiga oloffliga spritdrycksförsäljningen eller det s. k. lönkrögeriet.

Såsom af förut omförmälda af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län till Kongl. Maj:t aflåtna framställning inhemtas, har jemväl dermed åsyftats att få till stånd lagbestämmelser till hämmande af lönkrögeriet, hvilket inom Jemtlands län bedrefves i stor omfattning; och har Kongl. Maj:ts befallningshafvande för sådant ändamål föreslagit *dels* viss skärpning af de i § 38 mom. 1 af bränvinsförsäljningsförordningen

gifna straffbestämmelser, dels ock en utsträckning af den i mom. 2 af samma paragraf stadgade beslagsrätten. Enligt de öfriga länsstyrelsernas i anledning af framställningen afgifna yttranden vore åtgärder till lönkrögeriets bekämpande af behovet påkallade uti samtliga norrländska länen samt Kopparbergs län, hvaremot i rikets öfriga län lönkrögeri antingen icke alls utfövdades eller ock endast sällan förekomme. I fråga om beskaffenheten af de åtgärder, som borde vidtagas för bekämpande af lönkrögeriet i de delar af landet, der detsamma förekomme, hafva olika meningar af länsstyrelserna uttalats. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län har för sin del framhållit, att den svåraste olägenhet, med hvilken ordningsmagten dervid hade att räkna, vore den alltför lindriga straffpåföljd, oloflig försäljning af spritdrycker medförde, och därför ansett den föreslagna straffskärpningen vara framför allt annat egnad att motverka lönkrögeriet. Såsom bidragande orsaker till detta har Kongl. Maj:ts sistbemälda befallningshafvande jemväl anført, att länets stora areal, de stora afstånden mellan de jemförelsevis få byarne och de stora skaror af löse arbetare, som från andra län årligen inkomme för att söka arbetsförtjenst vid skogsafverkningen, försvarade polismyndigheternas uppgift, samt att i hela Herjeådalen och på Jemtlands vidsträckta landsbygd icke funnes någon stadigvarande tillåten försäljning af bränvin, hvarjemte äfven framhållits rättsskipningens långsamhet, som gjorde det möjligt för en person att under flere år fördröja det slutliga afgörandet af ett mot honom rigtadt åtal för oloflig bränvinsförsäljning. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala, Hallands, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Vermlands och Vestmanlands län hafva icke funnit sig böra tillstyrka någon straffskärpning, hufvudsakligen på den grund, att de ansåge, det verkan af densamma skulle blifva illusorisk, enär orsakerna till de öfverklagade missförhållandena vore att söka, icke deruti att straffpåföljden för oloflig bränvinshandel vore för låg, utan fast hellre uti helt andra af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län äfven antydda omständigheter. Länsstyrelserna i Hallands, Göteborgs och Bohus samt Vestmanlands län hafva i stället för ökning af straffet förordnat en utsträckning af den i mom. 2 af § 38 stadgade beslagsrätt. Öfriga länsstyrelser hafva åter tillstyrkt eller intet haft att erinra mot en lagförändring, innefattande skärpning i nu gällande straffbestämmelser.

Då den utredning, som i frågan föreligger, ådagalagt, att yrkesmessig smyghandel med spritdrycker bedrivs i stor omfattning uti Norrland och en del af Kopparbergs län, anser utskottet, i betraktande af de förderfliga verkningar på befolkningen i såväl fysiskt som moraliskt

hänseende, hvilka denna handel med nödvändighet måste medföra, synnerligen önskvärdt, att åtgärder kunde vidtagas till stärfjande af ett sådant samhällsöndt. Motionären har för detta ändamål föreslagit sådan ändring i §§ 38 och 46 af gällande bränvinsförsäljningsförordning, att *dels* strängare straffbestämmelser meddelades för återfall i förseelse med urbota bestraffning om möjligt redan vid andra resan begången förseelse och *dels* att enahanda straffförhöjning, som för återfall vore stadgad, måtte, der omständigheterna dertill föranledde, kunna tillämpas jemväl å fortsatt förbrytelse.

Mot senare delen af detta förslag, som skulle föranleda till en ändring i § 46, vill utskottet anmärka, att en sådan bestämmelse står i strid med den i vår strafflagstiftning gällande grundsats, hvilken fått sitt uttryck i 4 kap. 11 § strafflagen, nemligen att särskildt straff för återfall i brott icke får ådömas, så framt ej återfallet skett, efter det den brottslige till fullo undergått den honom för förra brottet ådömda bestraffning; och finner utskottet sig på denna grund icke kunna förorda en dylik lagförändring.

Vidkommande förslaget i öfrigt torde visserligen kunna ifrågasättas, huruvida en straffskärpning vore bland verksamma medel det enda, som borde användas till lönkrögeriets bekämpande, eller om icke sådana medel äfven vore att söka uti en ändring, i den mån sådant låte sig göra, af de förhållanden, uti hvilka, på sätt ofvan nämnts, åtskilliga länsstyrelser funnit hinder möta till förebyggande af lönkrögeriet, hvaribland icke minst långsamheten i rättegångsförfarandet. Då det emellertid synes antagligt, att en skärpning af straffet för lönkrögare skulle i sin mån bidra till att stärfja deras förderfbringande handtering, anser utskottet, att detta medel icke borde lemnas oförsökt. Utskottet vill dock härvid framhålla att — då en straffskärpning vore afsedd att träffa endast den yrkesmessiga, af vinstbegär föranledda olofliga bränvinsförsäljningen, under det att för sådan försäljning, icke framkallad af vinstbegär utan i många fall föranledd af okunnighet om förordningens föreskrifter, erfarenheten icke ådagalagt behovet af förhöjda straff — en lagförändring måste så formuleras, att med full tydlighet framgår dess ändamål att träffa endast lönkrögeriet. Såsom ofvan antydts, har uti nu gällande bränvinsförsäljningsförordning en sådan skillnad icke blifvit iakttagen. Skulle därför, såsom motionären föreslagit, straffbestämmelserna uti § 38 mom. 1 skärpas, blefve följden deraf den, att icke blott den yrkesmessiga försäljningen utan äfven annan oloflig bränvinsförsäljning skulle kunna beläggas med dessa högre straff, något som motionären dock icke åsyftat och som äfven enligt utskottets mening vore hvarken lämpligt eller rättvist. Det torde därför vara

nödvändigt, att i förordningen uttrycklig skilnad göres emellan yrkesmessig och icke yrkesmessig oloflig bränvinsförsäljning samt att de för det ena och det andra slaget af förbrytelser tillämpliga straffbestämmelser upptagas hvar för sig. Endast på detta sätt synes en lagförändring kunna vidtagas utan att medföra verkningar, som dermed icke afsetts.

Till sist vill utskottet såsom sin åsigt framhålla, att det ingalunda torde få anses gifvet, att det åsyftade ändamålet skulle säkrare vinnas genom ådömande af urbota bestraffning i vidsträcktare mån, än derom redan finnes stadgadt. Tvärtom synes det utskottet, som om i fråga om lönkrögeri, der motivet är begär efter penningevinst, höga böter jemte utsträckt rätt till beslag skulle vara den lämpligaste straffarten.

På grund af hvad anfördt blifvit finner sig utskottet böra hemställa,

att Riksdagen med anledning af herr Kronlunds ifrågavarande motion måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, om i kongl. förordningen angående försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895 ändringar må kunna vidtagas i syfte att genom skärpta straffbestämmelser på ett mera verksamt sätt än hittills förhindra sådan oloflig bränvinshandel, som, framkallad af vinstbegär, på ett mer eller mindre yrkesmessigt sätt i form af lönkrögeri utöfvas; samt till Riksdagen inkomma med det ändringsförslag, som Kongl. Maj:t i sådant syfte kan finna anledning låta utarbета.

Stockholm den 22 mars 1897.

På sammansatta bevillnings- och lagutskottets vägnar:

A. G. SVEDELIUS.

*Bilaga.***Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Jemtlands län skrifvelse till Kongl. Maj:t den 11 juli 1896 med hemställan om ändring af § 38 i kongl. förordningen angående försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895.**

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande får härmed i underdånighet fästa Eders Kongl. Maj:s nådiga uppmärksamhet på här nedan angifna inom länet rådande missförhållande, som till sina verkningar är så skadligt, att kraftigare åtgärder till det ondas bekämpande än dem, som stå Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande till buds, synas vara högeligen af behovet påkallade.

Under en lång följd af år hafva de af anslaget till aflönande af särskild polisstyrka på landet m. m. nådigst till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande ställda medel till ojemförligt största delen användts till aflönande af polisuppsyningsmän, hvilkas hufvudsakliga uppgift varit att öfvervaka efterlefnaden af författningarne rörande försäljning af bränvin samt af vin och maltdrycker.

Trots kronobetjeningens och de förordnade uppsyningsmännens i allmänhet berömvärda nit, och oaktadt under årens lopp vid domstolarne inom länet anhängiggjorts och afdömts ett mycket stort antal mål rörande förbrytelser mot nämnda författningar, fortfar dock lönkrögeriet på åtskilliga orter inom länet, företrädesvis i Herjeådalen, och kan enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åsigt icke under nuvarande förhållanden utrotas.

Till detta beklagliga förhållande samverka utan tvifvel många orsaker. — Länets stora areal, de stora afstånden mellan de jemförelsevis få byarne och de stora skaror af löse arbetare, som från andra län årligen inkomma för att söka arbetsförtjenst vid skogsafverkningen, försvåra i sin mån fullgörandet af polismyndigheternas uppgift, och ehuru den bofasta befolkningens flertal är återhållsamt i fråga om rusdrycker och en stor mängd deraf såsom tillhörande goodtemplarorden eller annan nykterhetsförening ej allenast sjelf afstår från allt bruk af sådana drycker utan ock villigt biträder vid ordningens upprätthållande uti ifrågavarande hänseende, så medför den omständighet, att i hela provinsen Herjeådalen och på provinsen Jemtlands vidsträckta lands-

bygd icke finnes någon stadigvarande tillåten försäljning af bränvin, en betydande svårighet vid anskaffande af bevisning rörande otillåten försäljning, i det för öfrigt aktningvärda personer, som begagna spritdrycker, för fyllande af sitt behof deraf i många fall vända sig till lönkrögaren och i följd deraf ogerna uppträda som vittnen mot honom, än mindre angifva honom till åtal.

Men den svåraste olägenhet, med hvilken ordningsmagten har att räkna vid lönkrögeriets bekämpande, är dock, enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åsigt, den med afseende på det såväl moraliska som fysiska förderf, hvilket lönkrögeriet medför, alltför lindriga straffpåföljd, som för olofflig försäljning af spritdrycker är stadgad.

Uti nådiga förordningen den 24 maj 1895 är i detta hänseende föreskrifvet bland annat i § 38:

»1. Den som genom minuthandel eller utskänkning föryttrar bränvin utan att i stadgad ordning hafva dertill förvärfvat rättighet, eller som, på sätt i § 2 sägs, mellan flere köpare fördelar bränvin eller mot föreskriften i § 4 mom. 1 tillhandagår med anskaffande af bränvin, böte första gången från och med 30 till och med 60 kronor, andra gången från 60 till och med 120 kronor och tredje gången från 120 till och med 240 kronor. Den som fjerde gången eller oftare med sådan förbrytelse beträdes, dömes till fängelse från och med två månader till och med ett år.

2. Dessutom vare det i försäljningsrummet befintliga bränvin till och med 150 liter tillika med kärl, som för dess afhemtning tjenliga äro, underkastade beslag och förbrutna.

3. — — — — —

4. Har förbrytelse, hvarom i denna § sägs, skett å söndag eller helgdag, ökas straffet med böter från 15 till och med 30 kronor; och i § 46:

»Den som under tid, då han för förbrytelse mot förordningen är under tilltal stäld, samma förbrytelse fortsätter, skall, när han härtill lagligen förvunnen varder, för hvarje gång stämning därför utfärdats och delgifvits fällas till de böter eller de fängelsestraff, som för sådan förbrytelse stadgade äro, dock må fängelsestraffet icke öfverstiga ett år.» —

Dessa bestämmelser hafva oförändrade gäلت sedan år 1866 och i fråga om villkoren för urbotabestrafningens ådömande samt dennas beskaffenhet, alltsedan år 1855, då sådan påföljd först stadgades, hvar emot författningarne om bränvinsförsäljning i andra hänseenden efter nämnda år ofta underkastats förändringar i syfte att för allmänheten försvåra åtkomsten till bränvin och att skärpa villkoren för handel dermed.

Då sålunda frestelsen till öfverträdelse af ifrågavarande förordning ökat, utan att ansvarsbestämmelserna tillika blifvit skärpta, har alltså, under förutsättning att dessa bestämmelser förr varit väl afpassade, förhållandet mellan frestelsen till lagbrott och det återhållande motiv, som onekligen ligger i ansvarspåföljden, numera blifvit rubbadt, i följd hvaraf en förändring med afseende å nämnda påföljd måste vara af behofvet påkallad.

Härtill kommer emellertid svårigheten att åstadkomma en verksam tillämpning af de gifna ansvarsbestämmelserna, en svårighet, som i orter, der, såsom förhållandet är i detta län, vid landtdomstolarne ting hållas allenast två gånger om året, är så betydande, att lagens bestämmelser om ansvar mången gång blifva så godt som illusoriska.

Till hvilken grad detta kan blifva fallet, visas af följande exempel på, huru med begagnande af de möjligheter dertill, rättegångsordningen lemnar öppna, det i lagen stadgade ansvar kan undvikas under årtal.

Ett åtal för oloflig bränvinsförsäljning anhängiggöres vid domstol af ofvannämnda slag. Svaranden uteblir vid första rättegångstillfället. Förelagd vid vite att inställa sig vid nästa ting, uteblir han äfven då. Fäld åt vitet, inställer han sig måhända äntligen vid tredje tinget eller hemtas dit, efter att redan på detta sätt hafva uppehållit målet under ett år eller mera. I sitt svaromål nekar han nu till åtalade förbrytelsen, och åklagaren måste begära uppskof för bevisnings förebringande. Sedan sådant vid fjerde tinget skett, begär svaranden för motbevisning uppskof, hvilket i allmänhet ej kan förvägras honom. I lyckligt fall fälles han slutligen till ansvar vid femte tinget — två år efter målets anhängiggörande. Mången gång lyckas han dock genom uteblifvande och allehanda andra finter fördröja målets afgörande ännu längre. Sedan han af underrätten dömts till ansvar, klagar han öfver utslaget hos vederbörande hofrätt och öfver hofrättens utslag hos Eders Kongl. Maj:t, hvarigenom han ytterligare undandrager sig straffet ett, kanske två år. Har den bevisning, som kunnat åstadkommas, ej varit fullständigare, än att svaranden ålagts värjemålsed, och han brustit åt eden efter att hos Eders Kongl. Maj:t hafva fullföljt talan mot edgångsutslaget, så klagar han öfver underrättens utslag om straffet och fullföljer sin talan till högsta instans, visserligen utan hopp om befrielse från eller nedsättning i straffet, men med den säkra vinst, att han får uppskof med dess verkställande.

Under den långa tid nu af tre, möjligen ända till sex år, som åtgått, innan det kunnat bringas derhän, att förbrytaren undergått straffet för första gången oloflig försäljning af bränvin, hafva nya åtal för samma

förbrytelse mot honom anhängiggjorts och undergått en liknande procedur. Men för hvarje förbrytelse uti ifrågakomna hänseende, hvarom han under tiden kan öfverbevisas, dömes han slutligen till ansvar blott såsom för första gången föröfvad oloflig försäljning af bränvin.

Att detta exempel icke är blott en tankelek, utan är hemtadt ur erfarenheten, utvisas af i afskrifter bifogade handlingar rörande vissa vid en landtdomstol inom länet handlagda åtal.

Det är naturligt, att under dylika förhållanden det nästan ligger utom möjlighetens område att få en person, som drifver oloflig bränvinsförsäljning såsom yrke, befordrad till den för fjerde gången oloflig utskänkning stadgade påföljd af urbota bestraffning, det enda, som kan bringa en hänsynslös lagbrytare att upphöra med en handtering, som han förstår att drifva på sådant sätt, att den blir lönande trots höga böter.

En sådan sakernas ordning antyder förefintligheten af en brist i lagstiftningen, egnad att undergräfvä den aktning för lagen, som ovilkorligen måste upprätthållas, derest vidtgående, för samhället menliga följder skola kunna undvikas; och Eders Kongl. Maj:ts befallninghafvande tillåter sig på grund häraf i underdånighet hemställa, huruvida icke Eders Kongl. Maj:t skulle finna nödigt att förordna om åtgärder till vinnande af sådan ändring i 38 § i ofvanberörda nådiga förordning, att dels urbota bestraffning må kunna följa redan på fortsatt oloflig försäljning af spritdrycker första gången och dels — till förminskande af utsigten till vinst af dylik försäljning och för att i möjligaste mån hindra fortsättandet af försäljningen — bränvin, som hos idkare af oloflig försäljning anträffas, må vara underkastadt beslag och förbrutet utan inskränkning till allenast någon viss myckenhet deraf eller till något visst förvaringsrum.

Öfver berörda framställning hafva yttranden afgifvits af:

I. *Öfverståthållareembetet:*

Några missförhållanden af den utaf Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län antydda beskaffenhet hafva icke under senare tider förekommit i hufvudstaden, utan har, såvidt Stockholm angår, lagen om bränvinsförsäljningen äfven med nu gällande ansvarsbestämmelser visat sig innebära erforderligt skydd mot lönkrögeriet, åtminstone i dess yrkesmessiga form, och, såvidt öfverståthållareembetet har sig bekant, lära förhållandena vara enahanda i rikets öfriga städer, och synes lagen alltså icke i allmänhet utan endast under vissa omständigheter vara vanmäktig

i fråga om undertryckande af lönkrögeriet. Vid sådant förhållande och då det af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län anmärkta missförhållandet lär vara att söka, icke så mycket i bristande stränghet i de i ämnet gällande ansvarsbestämmelser, som ej mer och hufvudsakligast i en bristfällighet i rättegångsordningen, samt den föreslagna skärpningen af nämnda bestämmelser, om den komme till stånd, skulle få tillämplighet icke allenast i Jemtland och de öfriga orter, der yrkesmessigt bedrivande af olaga bränvinsförsäljning till äfventyrs ännu fortgår, utan äfven i de delar af landet, der nu gällande lagar visat sig tillräckliga för hämmande eller undertryckande af lönkrögerirörelsen, hyser öfverståthållareembetet betänkligheter beträffande förslaget. Ej heller kan öfverståthållareembetet till bifall förorda detsamma, såvidt det afser upphäfvande af nu gällande inskränkningar i fråga om den omfattning, i hvilken, der olofflig bränvinsförsäljning eger rum, bränvinet må tagas i beslag och dömas förbrutet. Skulle emellertid anses nödigt vidtaga en skärpning i nu gällande ansvarsbestämmelser för olaga försäljning af spritdrycker, synes detta kunna lämpligast ske sålunda, att, jemte det någon höjning eger rum af böternas belopp, tillika såsom ansvarspåföljd för tredje resan olofflig bränvinsförsäljning stadgas alternativt böter och fängelsestraff.

II. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län:*

Ehuru i Stockholms län, der lönkrögeriet icke förspörjes öfvas i någon väsentligare omfattning, sådana missförhållanden, som i den underdåniga framställningen omförmälas, ej låtit sig förnimmas, finner Kongl. Maj:ts befallningshafvande likväl, med hänsyn till angelägenheten deraf, att lagens stadganden vederbörligen respekteras, en i förslaget syfte företagen skärpning af påföljden för otillåten bränvinsförsäljning vara ej blott i allmänhet oskadlig, utan äfven för vissa förhållanden af synnerligt behof påkallad.

III. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala län:*

Skärpta straff torde föga bidraga att minska den tid, som åtgår för att få en yrkeslönkrögare fäld och straffad för första gången olofflig bränvinsförsäljning och under tiden emellan åtalets anhängiggörande och afdömande fortsatt dylik försäljning. För att vinna detta mål så, att straffet följer mera omedelbart på förbrytelsen, än hvad som nu kan på vissa trakter vara fallet, torde för dessa trakter böra i första hand

vidtagas åtgärder, hvarigenom åtal för dylika förbrytelser befordras till snabbt afgörande, exempelvis genom åtalens handläggning af extra brottmålsdomare å flera rättegångsdagar under samma ting och genom förordnande af dugliga särskilda åklagare. Inom Upsala län utöfvas olofflig bränvinsförsäljning mera sällan och har på senare åren icke alls förekommit i den omfattning, att densamma kunnat hänföras till yrkesmessigt lönkrögeri. Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställer, att framställningen ej måtte föranleda annan åtgärd, än att i de trakter af riket, der förhållandena sådant kräfvä, medel ställas till vederbörandes förfogande för vidtagande af åtgärder, hvarigenom rättegången i åtal för olofflig bränvinsförsäljning påskyndas så mycket som möjligt, och för anordningar i öfrigt, ledande till, mera verksam polisuppsigt.

IV. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län:

Inom detta län har olofflig försäljning af bränvin endast i obetydlig mån förekommit och beifratts, hvadan några sådana förhållanden, som i den underdåniga framställningen omtalas, i länet icke förefinnas. Då emellertid dessa bestämmelser icke sedan år 1866 undergått någon förändring, oaktadt författningarnes stadganden i öfrigt blifvit i afsevärd mån skärpta i syfte att för allmänheten försvåra åtkomsten af bränvin, samt omständigheterna på andra håll jemväl annorstädes än i Jemtlands län torde vara sådana, att de påkalla en skärpning af ifrågavarande straffbestämmelser, anser Kongl. Maj:ts befallningshafvande sig böra tillstyrka en förändring i den föreslagna rigtningen. Dock synes det vara väl strängt att såsom straff för första resan i allmänhet stadga fängelsestraff äfven alternativt med bötesstraff. Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser på grund häraf, att urbota bestraffning ej bör kunna följa förrän på andra resan olofflig bränvinsförsäljning, i detta fall likasom för tredje resan alternativt med böter; men torde deremot maximibeloppet af böterna böra höjas såväl för första som andra och tredje resorna. Mot förslaget i afseende å beslagsrätten har Kongl. Maj:ts befallningshafvande intet att erinra.

V. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län:

De fakta, som åberopats till stöd för den underdåniga framställningen, synas så beaktansvärda och behjertansvärda, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser sig böra tillstyrka bifall till de ifrågasatta förändringarna, dock med förbehåll att urbota bestraffning för första resan

olofflig bränvinsförsäljning icke må ådömas i andra fall, än der försvårande omständigheter föreligga. Ett verksamt sätt att hämma ifrågasvarande slags förbrytelser synes också vara, att i orter, der de mera talrikt förekomma, urtima ting anordnas.

VI. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län:*

Det i den underdåniga framställningen påpekade missförhållande synes vara till icke oväsentlig del beroende på lokala anledningar och andra särskilda orsaker. Sålunda torde den omständigheten, att i hela Herjedalen äfvensom på Jemtlands landsbygd icke finnes en enda medgifven stadigvarande rättighet till försäljning af bränvin, i viss mån bidraga till uppkomsten af lönkrögeri och hindra dess utrotande. Vidare torde de långa mellanskofven i tingssammanträdena i denna föga byggda landsdel icke kunna undgå att menligt inverka på snabbheten i rättskipningen och gifva anledning till tidsutdrägt i handläggningen af mål, som afse olaga bränvinsförsäljning. Erfarenheten från Jönköpings län har icke ådagalagt behöfligheten af den ifrågasatta lagändringen, men då behovet och gagnet för Jemtlands län, likasom till äfventyrs ock för andra delar af Norrland, af strängare straffbestämmelser i fråga om lönkrögeri än de nu gällande icke torde böra förnekas, vill Kongl. Maj:ts befallningshafvande dock tillstyrka den ändring af 38 § i bränvinsförsäljningsförordningen, att ansvaret för tredje gången öfivad sådan förbrytelse, som i paragrafen afses, bestämmes alternativt till böter, på sätt nu är stadgadt, eller till fängelse i högst sex månader samt att, då till urbota straff för förbrytelsen dömes, allt bränvin, som hos idkaren af den oloffliga försäljningen anträffas, må jemte kärl vara underkastadt beslag och förbrutet.

VII. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län:*

I hufvudsak lika med Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län.

VIII. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gotlands län:*

Om än förhållandena i detta län icke kunna anses innebära särskilda skäl till åstadkommande af den ifrågasatta lagförändringen, då lönkrögeri i länet nu mera sällan förekommer och då endast i mindre omfattning, finner Kongl. Maj:ts befallningshafvande likväl, med afseende

å vigten att verksamt bekämpa ett så förderfligt ondt som lönkrögeriet, framställningen förtjena afseende.

IX. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län:

Inom detta län förefinnas ej sådana missförhållanden beträffande spritförsäljningen som i Jemtlands län. Det är endast undantagsvis, som oloflig försäljning af spritdrycker eger rum, och har denna försäljning då ingalunda karakteren af yrkesmessig handtering. Vanligen bestå förbrytelserna i fördelning mellan flere köpare af bränvin, tillhandagående med anskaffande af dylik vara eller öfverskridande af vunnen rättighet till försäljning deraf. Det vill synas, som skulle åstadkommandet af lagliga utskänknings- eller minuthandelsrättigheter å lämpliga ställen inom Jemtlands län kunna delvis leda till minskning af lönkrögeriet. Ett annat medel i samma syfte vore, att respektive häradsrätter i förening med åklagarne, utöfver rättegångsdagarne i och för de två årliga lagtima tingen, anordnade s. k. kontinuationsdagar i och för handläggning af allenast sådana brottmål, som afse olaga bränvinsförsäljning. I fråga om de föreslagna förändrade bestämmelserna i § 38 i gällande bränvinsförsäljningsförordning, i hvad de afse strängare straffpåföljd och en vidsträcktare beslagsrätt, har Kongl. Maj:ts befallningshafvande i dessa afseenden ej annat att erinra, än att, på det straffbestämmelserna måtte medföra åsyftad verkan, de i paragrafen omförmälda förseelser böra straffas, första gången med böter till belopp, som nu finnes stadgadt för andra gången sådan förseelse, eller från 60 till 120 kronor, för förseelse andra gången med fängelse från och med 2 till och med 6 månader, för tredje gången med fängelse från och med 6 månader till och med ett år och för fjerde gången eller oftare med fängelse från och med ett till och med 2 år. En sådan strafföf höjning bör kunna medföra den goda verkan, att lönkrögeriet inom Jemtlands och andra med det jemförliga län så småningom undergår minskning, och att den olofliga försäljningen i rikets öfriga län, der den har annan karakter, må kunna komma att upphöra.

X. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län:

I länet förekomma för det närvarande icke förhållanden, som kunna anses påkalla skärpning i de nu bestämda påföljderna för oloflig bränvinsförsäljning. Kongl. Maj:ts befallningshafvande har likväl icke något att erinra mot bifall till den gjorda framställningen.

XI. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län:*

I detta län, der något systematiskt lönkrögeri knappast torde förekomma, torde någon åtgärd i det syfte, framställningen afser, icke vara nödig. Det vill synas, som om förbudssystemet å landsbygden i hela Jemtlands län icke skall kunna undgå att framkalla lönkrögeri, och den omständighet att inom Jemtlands län ting endast hållas två gånger om året måste uppenbart medföra svårighet vid beifrande af öfverträdelser mot bränvinsförsäljningsförordningen. Emellertid torde intet vara att invända deremot, att domaren vid tillämpning af § 38 i förordningen beredes tillfälle att välja straffet inom en vidsträcktare latitud, än lagrummet nu medgifver. Deremot lär det ingalunda få anses gifvet, att ändamålet säkrare vinnes genom användande af straffarten enkelt fängelse än genom ådömande af höga böter, som uttagas, i händelse tillgång finnes, men eljest förvandlas till fängelse. Deremot afstyrker Kongl. Maj:ts befallningshafvande förslaget om utsträckt beslagsrätt.

XII. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län:*

Med temlig visshet torde kunna påstås, att i södra och mellersta delarne af riket lönkrögeri numera icke förekommer i på långt när den utsträckning, som synes vara förhållandet i Jemtlands län. Något verkligt behof af den föreslagna lagändringen torde därför icke förefinnas utom för Jemtlands län eller kanske möjligen för Norrland i dess helhet samt delar af Dalarne och Vermland. Man kan därför hysa tvekan om lämpligheten af de föreslagna ändringarna, som i sina verkningar skulle beröra hela riket. En utsträckning af beslagsrätten kan iikväl, om än ej i allmänhet behöflig, likväl komma att verka nyttigt äfven anorstädes än i norra delarne af riket. För öfrigt torde med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke missförhållandena i Jemtlands län både kunna och böra afhjelpas på annat sätt än genom skärpta straffpåföljder.

XIII. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län:*

Lönkrögeri i egentlig mening kan icke sägas ega rum i länet, och ingen anledning synes därför förefinnas att, hvad detta län angår, tillstyrka bifall till framställningen beträffande den ändring i 38 § i bränvinsförsäljningsförordningen, att högre ansvar för deruti omfördörd för-

brytelse skulle bestämmas. Deremot förordar Kongl. Maj:ts befallningshafvande viss utsträckning af beslagsrätten.

XIV. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Elfsborgs län:*

Förhållandena i detta län föranleda icke behof af skärpta straffpåföljder för olofflig försäljning af rusdrycker. Den uppgifna omständigheten, att våra rättegångsformer till äfventyrs lemna förbrytare medel i händerna att under årtal förhindra meddelandet af sådant slutligt beslut, hvarigenom straffet för hans förbrytelse ådömes, kan väl återopas såsom stöd för ändring i dessa former, men bör deremot icke föranleda skärpning af straffet för hans förbrytelse utöfver hvad af dess beskaffenhet skäligen betingas. De öfverklagade svårigheterna att i Jemtlands län råda bot för lönkrögeriet torde icke vara beroende derpå, att straffet är för lindrigt, utan härflyta derifrån att, då någon tillåten bränvinsförsäljning icke finnes i Herjeådalen och å Jemtlands landsbygd, är naturligt, att behofvet af tillgång på rusdrycker särskildt för den lösa befolkning, som uppgifves vintertiden der hafva strängt arbete med skogsafverkning, måste framkalla lönkrögeri. Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställer, att framställningen icke måtte till någon åtgärd föranleda.

XV. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län:*

Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser bötesbeloppen i 38 § 1 mom. af bränvinsförsäljningsförordningen lämpligen kunna i någon mån höjas, i sammanhang hvarmed desamma borde bringas till närmare öfverensstämmelse med strafflagens stadganden om böter. Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställer, huruvida icke straffet borde utgöra för förseelse första gången böter från och med 20 till och med 100 kronor; för andra gången böter från 100 till och med 250 kronor; för tredje gången böter från 250 till och med 500 kronor; samt för fjerdage gången eller oftare fängelse från och med två månader till och med ett år. Deremot kan Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke understödja förslaget om utsträckning af beslagsrätten.

XVI. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vermlands län:*

Verkan af den föreslagna lagförändringen, hvilken ändring hufvudsakligen vore rigtad mot lönkrögarna i de norrländska länen, skulle,
Bih. till Riksd. Prot. 1897. 5 Saml. 2 Afd. 1 Häft. 3

der förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradssting icke tillämpades, utan tvifvel blifva illusorisk. Lika litet som ett stadgande om urbota straff i detta fall skulle befordra en snabbare rättsskipning i dessa orter, lika litet skulle en yrkesmessig lönkrögare låta tanken på att fängelse kan följa å hans förseelse afskräcka sig från att genom klagan i högre instanser uppehålla slutliga afgörandet af ett emot honom anhängiggjort åtal. Den föreslagna oinskränkta beslagsrätten synes alltför evasiv för att lämpligen kunna ersätta det nu gällande stadgandet uti ifrågavarande hänseende, hvilket stadgande i regel visat sig tillfyllestgörande. Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser sig sålunda icke kunna framställningen med sitt förord understödja.

XVII. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län:*

Öfverträdelser af förordningen angående villkoren för försäljning af spritdrycker förekomma endast sällan inom Örebro län; och de af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län skildrade förhållanden ega icke i Örebro län någon motsvarighet. De svårigheter att få en notorisk lagbytare verksamt bestraffad, som på andra orter lära förefinnas, synas dock, derest angifna förhållandena icke finnas utgöra blott undantag, väl motivera en sådan förändring i författningens straffbestämmelser, att, derest särskilda omständigheter skulle dertill föranleda, en idkare af oloffig bränvinsförsäljning må, om ej för första resan dylik förbrytelse, dock andra gången han varder till fortsatt sådan förbrytelse förvunnen kunna ådömas urbota bestraffning. Beträffande den föreslagna förändringen angående beslagsrätten torde skäl icke saknas för denna förändring.

XVIII. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vestmanlands län:*

Då öfverträdelser mot bränvinsförsäljningsförordningen i detta län icke förekommit i anmärkningsvärd omfattning, och då Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser de i 38 § stadgade straffbestämmelser utgöra ett, hvad Vestmanlands län angår, fullt tillräckligt korrektiv mot olaga bränvinsförsäljning, finner Kongl. Maj:ts befallningshafvande sig sakna anledning att tillstyrka den föreslagna skärpningen af ansvarspåföljden för dylik lagöfverträdelse; hvaremot Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrker den föreslagna ändringen uti bestämmelserna om beslagsrätten.

XIX. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län:*

De af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län åberopade förhållanden finna i viss mån sin motsvarighet jemväl inom vissa delar af Kopparbergs län. Särskildt är detta fallet inom de vidsträckta nordliga socknarne, der under längre tider årligen stora skaror af lösa arbetare äro sysselsatta med timmerafverkning, flottning och andra arbeten. Dessa arbetareskaror åtföljas nemligen ständigt af åtskilliga personer, hvilkas enda näringsfång synes vara lönkrögeri, hvilket visat sig vara så mycket svårare att bekämpa som detsamma, vid det förhållande att tillåten försäljning af spritdrycker icke finnes inom dessa socknar, med all säkerhet bereder dess idkare en god ekonomisk vinst. På grund häraf och med hänsyn jemväl dertill, att lönkrögeriet varit en omedelbar orsak till den under senare tiden inom norra delen af länet högst oroväckande ökning af antalet gröfre brott, tillstyrker Kongl. Maj:ts befallningshafvande en lagförändring i det af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län angifna syfte.

XX. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gefleborgs län:*

Inom de delar af detta län, som äro belägna aflägsset från länets städer, hvilka äro de enda orter i länet, der loflig försäljning af spirituösa drycker eger rum, och särskildt inom den till Jemtlands län gränsande delen af länet, har vidkommande oloflig försäljning af spritdrycker vunnits enahanda erfarenhet som i Jemtlands län. Det är därför visserligen af behovet påkalladt, att straffet för ifrågavarande förbrytelser skärpes, men Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser, att straffskärpningen bör inskränkas till höjande af nu stadgade bötesbelopp. Böter torde nemligen vara den lämpligaste bestraffningen i förevarande fall, der det gäller en af vinstbegär föranledd förbrytelse. I fråga om beslagsrätten förordar Kongl. Maj:ts befallningshafvande viss utsträckning deraf.

XXI. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesternorrlands län:*

Ehuru det måste medgifvas, att de i 38 § af bränvinsförsäljningsförordningen stadgade bötesstraff visat sig numera icke vara tillräckligt verksamma för att stäfja lönkrögeriet, kan det likväl ifrågasättas, huruvida den föreslagna lagförändringen i och för sig kan vara af beskaffen-

het att åstadkomma ett gynsamare resultat. Det synes nemligen, som om svårigheten med afseende å lönkrögeriets bekämpande till den allra väsentligaste delen är beroende på den långsamma rättegången vid underdomstolarne. Kongl. Maj:ts befallningshafvande finner det därför nödvändigt att, jemte förhöjda straffbestämmelsers åvägbringande, jemväl söka möjligheter till en påskyndad rättegång. Beträffande den straffförhöjning, som bör företagas, kan ifrågasättas, huruvida giltiga skäl verkligen föreligga att redan på första resan fortsatt oloflig försäljning af spritdrycker stadga urbota straff. Lämpligare synes vara att höja böternas maximum. Minimum å straffskalan synes deremot i hvarje fall böra lemnas oförändradt. Vidkommande slutligen förslaget i hvad det afser beslagsrättens utsträckning anser sig Kongl. Maj:ts befallningshafvande böra biträda och förorda förslaget i denna del.

XXII. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens län:*

Enär jemväl inom vissa delar af detta län missförhållanden af den art, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län påpekat, äro rådande, instämmer Kongl. Maj:ts befallningshafvande uti den föreslagna ändringen, hvilken synes vara välbetänkt och af behovet påkallad.

XXIII. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län:*

Enahanda beklagliga missförhållanden, hvilka omförmälas i framställningen från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län, förefinnas jemväl inom Norrbottens län, hvarest de om möjligt än skarpare framträda. Visserligen kan mot den ifrågasatta straffskärpnigen invändas, att den lagöfverträdelse, som skulle beläggas med urbota straff, icke i och för sig är af den svåra art, att den bör bestraffas med frihetens förlust. För den, som varit i tillfälle att på närmare håll iakttaga det sedliga förfall och de vidtomfattande förderfliga verkningar i öfrigt, som lönkrögeriet fört med sig, förlorar dock denna invändning all betydelse. På grund häraf och då den föreslagna lagändringen otvifvelaktigt komme att i afsevärd mån stäffa den olofliga försäljningen af spritdrycker, tvekar Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke att på det lifligaste tillstyrka bifall till den gjorda framställningen.